

de Olifant

Ledenmagazine van D66 Amsterdam, november 2008

In dit nummer:

- Reacties op PPC stuk: Vertrouwen op de eigen kracht van mensen
- Uit de gemeenteraad
- De sorry cultuur in Nederland
- Goed in de peilingen maar waarom precies?
- Alternatieven voor de war on sex

Van de redactie

De Permanente Campagne Commissie (PCC) trekt momenteel door het land met het essay *Sociaal-liberale Grensverkenningen. Vertrouw op de Eigen Kracht van Mensen*. Hoewel het enigszins doet denken aan de nieuwe Vara-slogan 'wees verschillig', waarbij eveneens een gebiedende wijs voorafgaat aan een uitdrukking van onafhankelijkheid, zal niemand dit appel op de eigen kracht van mensen verwerpen. Het is echter de vraag of het essay in zijn huidige vorm al als richtingwijzer een afdoende antwoord geeft op de uitdagingen van de komende jaren.

Met name het laatste hoofdstuk *Naar nieuwe uitdagingen* moet uitmonden in verdere partijdiscussie. Het uiteindelijke doel is een *toolkit*, waarvan ook 'exemplarische dilemma's, interviews en beeldmateriaal' deel zullen uitmaken. Een soort bandenplaksetje dus, dat moet helpen bij het over het voetlicht brengen van het sociaal-liberale gedachtegoed. Aan de interne discussie wordt in deze Olifant een bijdrage geleverd in de vorm

van een vijftal commentaren op de voorlopige versie van dit essay. We zijn benieuwd naar de verdere uitwerking en houden graag een vinger aan de pols.

Naast de sociaal-liberale identiteit houdt ook de kredietcrisis de gemoederen flink bezig. Nog geheel onwetend over de uiteindelijke afloop en duur van deze bancaire beslommingen hebben we ervoor gekozen het onderwerp in deze editie nog even te laten rusten, om er in een volgende Olifant op terug te komen. Met Boele Staal namens de Vereniging van Nederlandse Banken, Alexander Rinnooy Kan namens de SER en Hans Wijers namens AkzoNobel zitten drie prominente D66-leden dicht op het financiële crisisvuur. Dat vraagt om een breder partijperspectief, waar toe Alexander Pechtold eerder overigens al een aanzet gaf door te stellen dat 'een nieuwe blik op bestuurlijke vernieuwing zich onder meer richt op de zeggenschap over en toezicht op de verhoudingen binnen (beurs)vennootschappen'. Bijdragen zijn alvast van harte welkom.

Inhoud

- [3 Richtingwijzer 1: vertrouwen op de eigen kracht van mensen, samenvatting document](#)
- [6 Vijf commentaren op Sociaal Liberale Grensverkenningen](#)
- [6 Vaag vertrouwen door Sjaak Scheele](#)
- [7 Wie gaat dit lezen? Door Olivier Morot](#)
- [8 Huiswerk overdoen door Frans Verhagen](#)
- [9 Voetnoten door Kenneth Donau](#)
- [11 Sociale mobiliteit door Andreas Tirez](#)
- [14 Zijn we wel een relevante partij?](#)
- [17 Een alternatief voor de War on Sex](#)
- [19 Uit de gemeenteraad](#)
- [22 Hollands glorie, de sorrycultuur](#)

Colofon

De Olifant wordt gemaakt door een onafhankelijke redactie van de afdeling Amsterdam van D66.

Redactie:

Thijs Baas (hoofdredacteur)
Frans Verhagen
Olivier Morot
Jaap Stikkelbroeck
Kenneth Donau
Sjaak Scheele

[Medewerkers: pagina 24](#)

Het volgende nummer verschijnt op 1 februari 2009. Bijdragen naar: thijs.baas@gmail.com fverhagen@amerika.nl
Eerdere nummers, klik hier.

© Copyright 2008,
de Olifant & auteurs

Richtingwijzer 1: Vertrouwen op de eigen kracht van mensen

Onder verantwoordelijkheid van de Permanente Programma Commissie en in samenwerking met Het Kenniscentrum D66 is het essay 'Sociaal-Liberale Grensverkenningen. "Vertrouw op de Eigen Kracht van Mensen"' uitgebracht. In deze uitwerking van de eerste Progressieve sociaal-liberale richtingwijzer wordt in drie hoofdstukken (Mensbeeld, Mensen onderling en Mens en Staat) de inspiratie van de commissie besproken. Het afsluitende hoofdstuk 'Naar nieuwe uitdagingen' dient als opmaat voor een verdere interne partijdiscussie. Het essay moet dit najaar (???) uitmonden in een definitieve uitgave, die deel moet gaan uitmaken van een 'toolkit', waarin tevens 'exemplarische dilemma's, interviews en beeldmateriaal' zijn opgenomen. Een samenvatting.

Door Thijs Baas

Het essay tracht de 'primaire kleuren' - Democratie, Vrijheid en Sociale gerechtigheid - van het sociaal-liberale gedachtegoed in beeld te brengen.

Democratie wordt beschouwd als een 'veelzijdig en principieel begrip', voortkomend uit systemen van machtsvorming, machtsuitoefening en parlementaire controle daarop; machtscheiding (checks and balances) en vorming van tegenmacht (countervailing powers) zijn daarbij belangrijke mechanismen. De democratie is vooral een mentaliteit met respect voor de minderheid, waarbij individuele vrijheid van de burger, gekoppeld aan eigen verantwoordelijkheid voorop staan. De wijze waarop de burger zijn invloed kan uitoefenen op de politiek schiet nog tekort; het individu voelt zich onvoldoende vertegenwoordigd of serieus genomen door de politiek. Maar de politiek kan

[Klik hier voor het gehele document](#)

slechts beperkt maakbaarheid realiseren, al zal een progressieve politiek maatschappijhervorming nastreven. Bij onvermijdelijke fouten kan dit soms zelfs leiden tot ondermijning van de democratische legitimatie.

Het streven naar individuele vrijheid en zelfbeschikkingsrecht geldt als vertrekpunt in de praktische vormgeving van de sociaal-liberale politiek. Principiële grenzen kunnen worden overschreden door anti-terrorisemaatregelen, prestatieverbeteringen bij de politie of efficiency van toegangsbewaking van gebouwen. Alle mogelijke varianten van progressieve politiek dienen te streven naar een rechtvaardige, duurzame en innovatieve, op liberale leest geschoeide maatschappelijke orde.

In de huidige Nederlandse (en Noordwest-Europese) verzorgingsstaat, die de sociale gerechtigheid hoog in het vaandel heeft, ontbreekt de tegenkracht tegen de voortschrijdende collectieve en bureaucratische overheidsarrangementen. Uitgaande van de eigen kracht van mensen luidt de primaire vraag hoe kansen het best kunnen worden benut, afhankelijkheden verminderd, er geëmanci-peerd en het potentieel gestimuleerd kan worden. Een sociaal vangnet is daarbinnen een blijk van beschaving. Het voor de financiering van collectieve voorzieningen beschikbare geld dient rechtvaardig verdeeld te worden. De vergrijzing roept vraagtekens op over de houdbaarheid van de voorzieningen op het huidige niveau, wat dilemma's oproept over de mate van zelfredzaamheid en eigen kracht, zorgplicht en optimale allocatie van middelen. Het sociaal-liberale gedachtegoed

zoekt naar zijn aard naar checks and balances die bij de tijd horen, zonder historische ballast of dogma's.

Mensbeeld

Vertrouwen op de eigen kracht van mensen?

Elk individu is in staat tot wils- en besluitvorming. Mensen zijn divers en dat impliceert een pluriforme maatschappij. Karl Popper pleit in zijn boek *The open society and its enemies*, waar de vrijheid en het vermogen van mensen om zelf tot inzichten te komen over het goede, het ware en het schone optimaal worden beschermd, voor een open samenleving. De ethische of spirituele overtuigingen van mensen mogen daarbij geen claim leggen op andere mensen. Religie wordt binnen dit gedachtegoed niet ontkend, maar haar seculiere plaats gewezen.

Hoe komt een mens tot eigen kracht?

De kern van het vertrouwen van D66 op de eigen kracht van mensen ligt in de cognitieve en culturele vorming van de mens. Bij deze vorming wordt ervan uitgegaan dat de mens niet perfect is. Mensen moeten kunnen leren van hun fouten en van die van anderen. De opvoeding van ouders en goed onderwijs dienen als basis voor de basale (creatieve) vermogens en kennis die nodig zijn om een plek te vinden in de wereld.

Creativiteit en diversiteit

Creativiteit gedijt bij diver-

siteit tussen mensen in de samenleving. De confrontatie met andere visies, gedachten en handelingen maakt mensen bewust van zichzelf en hun eigen keuzes. Elke generatie moet zijn eigen vrijheden bevesten, waaronder de vrijheid van meningsuiting.

Is de mens geneigd tot kwaad?

Voor zelfontplooiing en zelfontwikkeling is de wisselwerking tussen mens en omgeving onontbeerlijk. Het gedrag van mensen kan soms echter negatief uitpakken. Bij het vertrouwen op eigen kracht van mensen zijn fouten ingecalculeerd. Correctie achteraf blijft nodig. Het alternatief zijn (staats)-instituties die risicomijdend gedrag in de hand werken. D66 stelt de vrije, betrokken, gelijkwaardige en mondige mens centraal.

Een mens is geen eiland. De maatschappij ontleent haar dynamiek aan de diversiteit die aan de strijd naar erkenning ten grondslag ligt. De veelvormigheid van de door ieder individueel beleefde identiteit en/of spiritualiteit moet ruimte bieden voor de zoektocht naar erkenning in een maatschappij met een grote diversiteit aan mensen. Hierbij geldt een overlappende consensus als de set van waarden die iedereen helpt zijn eigen weg te vinden. Op de vrije marktplaats van ideeën wordt de omvang en grenzen van de overlappende

consensus steeds weer beargumenteerd.

Mensen Onderling

Diversiteit, ruimte voor verschil

Maatschappelijke diversiteit kan uitsluitend vernieuwing opleveren als de gelijkwaardigheid van ieder individu als uitgangspunt wordt genomen. Maatschappelijke diversiteit kan een ontwrichtende kracht worden als aan de gelijkwaardigheid van individuen wordt getornd. Minderheden verdienen ruimte en bescherming, al is het maar omdat iedereen op de ene of de andere manier deel uitmaakt van een minderheid. Vertrouwen in de eigen kracht van mensen leidt tot vormen van zelforganisatie. Het gaat om het vermogen van mensen om hun eigen leven vorm te geven. En mensen gaan daarbij verbindingen aan met andere mensen. Dat is de basis voor samenhang in de maatschappij. Wanneer fundamentele gelijkwaardigheid van mensen wordt geschonden en geweld en dwang de plaats van vrijheid en recht in dreigen te nemen, eindigt de verdraagzaamheid.

Subversie

Juist in een dergelijke open samenleving, met de eigen kracht van mensen als uitgangspunt, kan afwijkend gedrag voorkomen. Een overheid die deze subversiviteit te zeer in de kiem smoort verstart de maatschappij. Het is de overtuiging dat de overheid niet verantwoordelijk kan zijn voor sociale binding.

Sterker, een zekere mate van afwezigheid van overheidsinvloed op de civil society zorgt voor levendigheid en activiteit.

Verantwoordelijkheid en ontplooiing

In veel gevallen dreigt overheidsop treden eigen initiatief en eigenwaarde te vervangen en te verdringen. Dat leidt tot passiviteit en slachtoffergedrag, het doet mensen tekort en is contra-productief. Met liberale middelen streven naar sociale doelen impliceert een overheid die ruimte geeft en slechts ingrijpt wanneer 'zaken uit de hand lopen'.

Mens en Staat

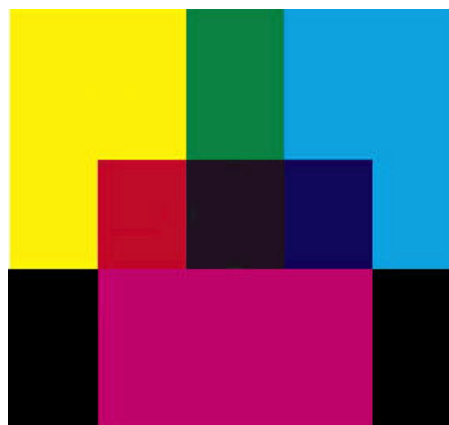
Vrijheden

De staat dient regels vast te stellen en te handhaven om de ontplooiing en ontwikkeling van mensen te borgen. Dat betreft de geestelijke vrijheid, zoals de keuze van levensbeschouwing en politieke richting, de ongecensureerde beoefening van wetenschap en kunst en het onvervreemd bare recht op vrije meningsuiting die de maatschappelijke diversiteit recht doet. Daar komt de vrijheid van leefvorm en de wijze van (samen)wonen, overeenkomstig de eigen seksuele gaardheid, uit voort. Evenals zelfbeschikking over het eigen lichaam, bij euthanasie en abortus, en de vrije keus door wie, waar en waarmee men zich wil laten behandelen voor het behoud van een zo goed mogelijke gezondheid. Als vertrouwen op de eigen kracht van mensen het ver-

trekpunt is, is het altijd de vraag waar, wanneer en hoe sterk de overheid kan ingrijpen.

Verzorgingsstaat of ontplooiingsstaat?

Politieke debatten gaan over de maatvoering van de verzorgingsstaat, waar alle hoofdstromen aan hebben meegewerkt. Er is daarom geen dwazer theorie dan die waarin het 19^e eeuwse liberalisme de leer is van de staatsonthouding. Men verwacht een

herdefiniëring van staat – van het politieke en publieke domein – met staatsonthouding. D66 wil een *ontplooiingsstaat* of een *kansenmaatschappij*. De op verzorging en vangnet gerichte collectieve arrangementen (minimum jeugdloon, ontslagbescherming, passend werk) schieten hun doel voorbij en dragen ironisch genoeg bij aan de uitsluiting en passiviteit van vooral etnische Nederlanders. Er zijn in de laatste jaren in ons eigen land nieuwe insiders/outside issues ontstaan. Het gaat erom telkens bewust te kiezen voor duurzame, kwetsbare waarden als tolerantie, pluriformiteit en een internationale instelling. In het waarderen en hand-

haven van die *civil society* is er natuurlijk plaats voor 'identiteit', 'trots' en 'saamhorigheid', maar dan als middelpuntvliedende aantrekkingskracht voor de burger, niet als middel om groepen uit te sluiten op grond van geloof of ras.

Democratische vernieuwing

D66 wil vertrouwen geven en democratische experimenten toelaten in plaats van deze krampachtig te bestrijden, waardoor er halfzachte oplossingen gevonden worden. Burgemeestersreferenda zonder bindende kracht en een voorgeselecteerde kandidatenpool met kandidaten uit een en dezelfde partij hollen slechts het geloof in de democratie uit.

Hoeder van risico's?

D66 wil een flinke portie ontregeling. Anders dan in de socialistische beweging van oudsher wordt aangenomen en betoogd, gelooft D66 niet dat het maatschappelijk gevoel van saamhorigheid of sociale cohesie door de staat kan worden opgelegd. De overheid is geen geluksfabriek. We realiseren ons daarentegen dat er in een groot deel van de wereld nog te weinig regelsystemen zijn ontwikkeld om zelfs maar de grondrechten en de basisbehoeften te bevredigen. Uitdagingen zijn dan om voor alle wereldburgers een menswaardig bestaan te mogelijk te maken, opdat er een ecologische balans en een duurzame toekomst voor volgende generaties zal zijn.

Discussie over richtingwijzer 1: Vertrouwen op de eigen kracht van mensen

De PPC, onze permanente programma commissie, heeft vorig congres een document gepresenteerd dat de eerste van de vijf richtingaanwijzers onderbouwt die D66 moeten leiden. De commissieleden zijn in een aantal afdelingen op bezoek geweest om over het document te praten. In Amsterdam stond het indirect op de agenda op de startdag maar het document als zodanig is nog niet besproken. De commissie heeft beloofd om ook in de grootste afdeling nog langs te komen.

PS. Het ledenblad dat onze afdeling per motie heeft gevraagd op het vorige congres zou het juiste platform zijn voor deze discussie. Maar het is er niet.

gesteld: "Geen dwazer theorie dan die waarin het 19^e eeuwse liberalisme de leer is van de staatsonthouding" (p.24). Die anti-libertaristische houding beklemtoon ik enigszins, omdat ik heb gemerkt dat binnen D66 een groep nogal naïef pro vrijhandel is, onder andere voor sterke afbouw van het Europese Gemeenschappelijke Landbouw Beleid. Zo vrij mogelijke handel is goed, maar wel altijd binnen een politiek kader, zoals in de EU of binnen de WTO. Actueel relevant, in verband met de kwestie Duyvendak, is de opmerking: "Een overheid die subversiviteit in de kiem smooit, verstart de maatschappij, wat leidt tot stilstand in ontwikkeling en vooruitgang. In subversiviteit kunnen mensen zich ontplooi-

Hieronder volgen een aantal reacties van leden van onze afdeling op het stuk van de PPC. Dat stuk is in zijn geheel te bekijken als [u hier klikt](#).

- Vaag vertrouwen door Sjaak Scheele
- Voetnoten door Kenneth Donau
- Wie gaat dit lezen? Door Olivier Morot
- Een traag meanderende start door Frans Verhagen
- Sociale mobiliteit als lakmoesproef door Adreas Tirez

Vaag vertrouwen

Door Sjaak Scheele

De algemene indruk na het lezen van "Vertrouw op de eigen kracht van mensen" is er vooral één van vaagheid. Het begint al met de titel, die weinig pakkend is. Iedere democraat zal vertrouwen in de eigen kracht van mensen hebben, bijna iedereen dus, op een enkele aanhanger van de idee van een 'sterke man' na. De wat vage tekst vind ik overigens niet erg. De eerste klap kan niet altijd raak zijn. Deze notitie is een eerste

proeve. Op pagina 2 staat voor mij de meest waardevolle passage uit het stuk: "Een discussie over de uitgangspunten van ons politiek handelen lost niet meteen de praktische problemen van vandaag op. Maar zij draagt wel bij aan de eenheid van uitgangspunten, vergroot ons inzicht in het 'waarom' van onze politieke keuzes en jaagt het interne debat aan." Voorts wordt het belang van vrijzinnigheid aangegeven: "Creativiteit gedijt in de confrontatie met andere visies en handelingen" (p.11). En er wordt gelukkig ter verwerping van libertarisme duidelijk

en en tegelijkertijd bijdragen aan het aftasten van de overlappende consensus" (p.18). Er wordt gelukkig wel onmiddellijk een restrictie bij

gemaakt: "Echter, ondanks de mogelijke positieve gevolgen van subversie moeten de gevolgen van de rechtsstaat wel goed bewaakt worden." Er zijn ook wat mindere puntjes. Over de maakbaarheid van de samenleving wordt wisselend gedacht. "Een beperkte maakbaarheid is mogelijk" (p.6; p.26), maar "De samenleving is niet maakbaar" (p.13). De eerste opvatting lijkt mij voor iedere politiek geïnteresseerde relevanter; anders doet politiek er niet toe. En over vrijheid bestaat een wat essentialistisch beeld: "Vrijheid is een en ondeelbaar" (p.7). Terwijl ik nog wel zo'n fan ben van Isaah Berlins onderscheid tussen positieve en negatieve vrijheid. Ook een moeilijke uitspraak vind ik: "D66 is verklaard tegenstander van dogma's" (p.10). Wat versta

je onder een dogma? De vijf richtingwijzers zijn op te vatten als leerstellingen van D66. Als nuancerende partij zou D66 ook relativerend over dogma's dienen te denken. Dogma's, leerstellingen zijn nodig, maar zij mogen niet verstarrend werken. Als je globaal in een schema de positie van het sociaal-liberalisme moet bepalen, zal je ook verschillen moeten aangeven met conservatief liberalisme, sociaal-democratie en christen-democratie. Aangeven waar de grenzen liggen in de opvattingen tussen genoemde stromingen zal veel verduidelijken. Ik zou overigens de titel van deze richtlijn gewoon willen vervangen door 'empowerment': zorg voor de instrumenten (inclusief regels) die mensen kunnen gebruiken om hun eigen bestemming te kiezen.

schil", "eigen verantwoordelijkheid", "verantwoordelijkheid en ontplooiing" wekken bij mij een groot BAH-gevoel op, en bepaald niet een urgentie tot discussie.

"Vertrouwen op de eigen kracht van mensen?" is zo'n typische nonsensvraag. Zonder terug te grijpen naar Erasmus en andere overleden dinosaurussen, durf ik een gewaagd antwoord te geven: sommige mensen kunnen het wel op eigen kracht, anderen niet. Belangrijker is dus om te bepalen wie wel en wie niet en te discussiëren over hoe je dat bepaalt. Doe je dat op basis van vermogen, van lichamelijk/verstandelijk welzijn? Daar zegt dit essay bar weinig over. Ongetwijfeld zal een aantal extreem betrokken actieve leden maandenlang met elkaar in discussie gaan over dit essay. Eigenlijk ook geen wonder: de kreten zijn zo hol, weten de auteurs zelf wel wat ze ermee bedoelen?

Wie gaat dit lezen?

Door Oliver Morot

Mijn eerste gedachte bij verkiezingsprogramma's, pamfletten, beginselprogramma's e.d. is telkens: wie gaat dit allemaal lezen? De daarop volgende vraag is dan: wie van de lezers gaat er ook iets mee doen? En soms, als ik over het betreffende stuk iets ga schrijven, volgt een derde vraag: wie gaat nog de moeite nemen om mijn mening daarover te lezen?

Deze drie vragen spookten door mijn hoofd voordat ik mezelf ertoe zette om het eerste deel van de "Sociaal-liberale grensverkenningen" te

gaan lezen. Tegen beter weten in opende ik het PDF-bestand. Het eerste waar ik naar keek was het aantal pagina's: 38... ouch!!!

Is het schrijven van een 38-pagina's tellend stuk echt de beste manier om de grenzen van ons gedachtegoed te verkennen? De grenzen die hier verkend worden zijn vooral die van de moed van lezers om zich nog in het stuk te verdiepen. Als je een brede discussie over de kernwaarden van D66 wilt hebben, mag je op zijn minst een leesvriendelijk essay produceren. Subtitels als "de eigen kracht van mensen", "ruimte voor ver-

Wat de partij aan deze discussies heeft is mij - na jaren lidmaatschap - nog steeds niet duidelijk. Laat staan wat de kiezer eraan heeft. Want daar doen we het toch voor. Zulke discussies zijn voornamelijk een poging om D66 meer onderscheidingsvermogen te geven. Met diezelfde loze kreten gaan we uiteindelijk naar buiten communiceren wie we zijn. Maar de kiezer is doorgaans kritischer dan de leden zelf, en zal zich niet laten paaien door zulke lege retoriek. Ik heb D66 altijd gezien als een clubje losbandige mensen

met een grote dosis gezond verstand. Een groep zeer diverse individuen die allemaal ongeveer gelijk denken over politiek-maatschappelijke kwesties, zonder terug te grijpen naar dogma's. Ik begrijp dat juist die gedachte in het verleden voor heel wat electorale instabiliteit heeft gezorgd. Maar ook dat vind ik de charme van D66: we behoren niet tot een maatschappelijke

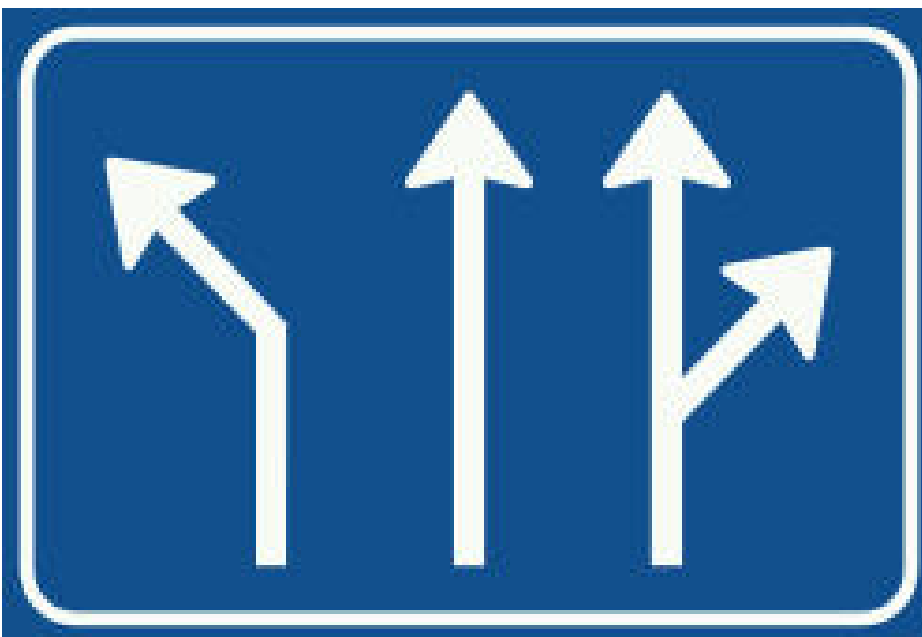
stroming. Soms zit het ons mee, en soms niet... net als in GTST. Wij horen te discussiëren over politiek, niet over onze plaats in de politiek.

Ik weiger dus het essay "Sociaal-liberale grensverkenning" verder te lezen. Ik laat het voor wat het is en sluit het bestand. Niet alleen uit laksheid, maar ook omdat ik liever een leuke roman ga lezen.

fouten te beschermen idee, iemands voorliefde voor Karl Popper en diens maatje de oude Plato (en dan ook nog verkeerd toegepast), Erasmus die komt opdraven, Spinoza wordt ingezet voor een obligaat portie spiritualiteit, en voor de goede orde ook de diepe denker Heleen Mees. Degene die ik miste – hij werd geen enkele keer genoemd – is de man die onze grondslagen het best geformuleerd heeft: John Stuart Mill. Nergens zijn betere samenvattingen te vinden van liberaal (sociaal) denken dan bij Mill. We hoeven het wiel niet opnieuw uit te vinden, enkel aan te passen aan de eenentwintigste eeuw. Overigens wordt in het stuk liberalisme niet omschreven of gedefinieerd, net zomin als 'progressiviteit' trouwens. Het resultaat is een document dat als je het op de keeper beschouwt te weinig zegt in veel te veel woorden.

Verbazend vond ik dat een groot deel van het essay negatief geformuleerd is. Heel vaak staat er wat we niet willen, wat we niet zijn, wat fout is bij anderen, maar ik kreeg geen helder beeld van wat we zelf nou zijn. Dat is een fout uitgangspunt. We kunnen onszelf niet definiëren door ons af te zetten tegen anderen. We moeten zelf wat te bieden hebben, los van de anderen.

Helaas konden de schrijvers ook geen weerstand bieden aan de Haagse ziekte om concrete voorbeelden te gebruiken om principes duidelijk te maken. Boris Dittrich deed dat indertijd ook

Huiswerk overdoen

Door Frans Verhagen

Ik heb dit essay een aantal malen gelezen en inmiddels de schrijvers van een uitgebreid commentaar voorzien. Laat ik een aantal punten samenvatten. Zelfs voor een eerste verkenning is het geheel veel te lang en veel te slordig geschreven. Het komt niet tot een punt, herhaalt zichzelf en bijt zichzelf in de

staart. Het ontbreekt aan definities van de essentiële begrippen, waardoor het soms alle kanten op waaiert.

Een beginselprogramma of zelfs een programma van beginselen zijn bij ons taboe verklaard. Okay, daar zal ik me bij neer moeten leggen, maar zonder definities van begrippen als overheid, democratie, burgerschap en dergelijke ontstaat een verwarrend geheel. Het essay draagt ook de sporen van persoonlijke hobbies: de 'pechgedachte' (je hoeft de burger niet tegen pech te beschermen) van Paul Frissen, het je-hoeft-de-burger-niet-tegen-

in zijn interessante pamflet en ondermijnde daarmee de discussie: die ging alleen nog over Haags geneuzel en niet over principes.

Samenvatting

Op pagina zestien staat een mooie samenvatting van dit essay: "*Mensen zijn zo creatief dat ze steeds opnieuw zelf oplossingen vinden. Het creatieve talent van mensen wordt in relatie met anderen benut, waardoor men zich kan ontwikkelen en ontplooien. Hierin is niet de overheid bepalend, maar mensen onder-*

Een groot deel van het essay is negatief geformuleerd: wat we niet zijn

ling. Het gaat om het vermogen van mensen om hun eigen leven vorm te geven. En mensen gaan daarbij verbindingen aan met andere mensen. Dat is de basis voor samenhang in de maatschappij. Het is een voortgaand proces en gaat net als alle maatschappelijke processen met vallen en opstaan. Vertrouwen op de eigen kracht van mensen gaat gepaard met een mate van onzekerheid over het gedrag van anderen, net zo goed als ons eigen gedrag voor anderen onhelder kan zijn."

Dit essay is de lange versie daarvan, vijf tot acht keer herhaald. De verhouding van de burger tot de overheid, de vraag waar de overheid wel en niet een rol moet spelen, dat is volgens mij de cruciale vraag van onze tijd. De vraag

wordt gesuggereerd, maar aan een antwoord komt de commissie niet toe. Concluderend was ik, dat zal u nu niet meer verbazen, teleurgesteld in het essay over deze richtingwijzer. Ik blijf het jammer vinden dat een select groepje met elkaar gestoeid heeft over basisbeginselen en dat de leden pas daarna erbij betrokken zijn (nu dus). Dat is volgens mij de verkeerde volgorde. Overgelaten aan hun eigen grondslagen, daar ben ik van overtuigd, zouden de leden zelf de essentie van ons wezen hebben geformuleerd. Een bottom up benadering in plaats van een bottom down. Nu gekozen is voor deze laatste methode moeten we als leden laten weten wat we van deze uitwerking van onze richtingwijzers vinden. Ik wens de Permanente Programma Commissie sterkte want er is nog veel te doen. Dit was een eerste aanzet; ze krijgen een onvoldoende als er nu over geoordeeld zou moeten worden. Een plus voor ijver.

Voetnoten

Door Kenneth Donau

De eerste proeve van het beschrijven, analyseren en duiden van de inspiratie van D66 laat zich lezen als een voorzichtige terreinverkenning. Voorzien van grenspaaltjes onder de armen betrad de permanente programmacommissie het speelveld. De inspiratiebronnen laten zich in het stuk makkelijk vinden: een rond-

gang langs de voetnoten van dit essay en de namen en verwijzingen¹ die eruit rollen geven voldoende houvast. Aldus werden de grenspaaltjes geslagen. De draden tussen de palen moeten nog strak gespannen worden; de paaltjes worden gegrondvest in de West-Europese humanistische traditie en zijn uit het goede hout gesneden. De lijst nog eens doorkijkend tel ik onbewust het aantal vrouwen en niet-westerse iconen; er ligt genoeg onaangebroken hout² voor een lading nieuwe paaltjes. En minstens net zo modern: een Afrikaans humanisme onder de naam Ubuntu beleeft in de 21ste eeuw een internationale opmars³.

Het essay wil niet alleen de inspiratie duiden maar ook naar eigen zeggen de sociaal-liberale grenzen van D66 verkennen, in ideologische zin. De observaties over onze huidige samenleving worden behandeld in drie hoofdstukken: 'Mensbeeld', 'Mensen Onderling', en 'Mens en Staat'. Met deze opdeling in een privaat, publiek en politiek domein worden de eerste grenslijnen al grofweg getrokken. Een paar grenzen worden expliciet weergegeven in duidelijke zinnen, met name in de hoofdstukken 'Mensbeeld' en 'Mens en Staat' staat er klare taal:

"De afbakening van de overlappende consensus vereist dat mensen elkaars gedachten vrijlaten in de marktplaats van ideeën." – p14

"Pas wanneer het gedrag van de een, de ruimte van de ander beperkt, is de grens echt bereikt." – p17

"Echter, ondanks de mogelijke positieve gevolgen van subversie moeten de grenzen van de rechtsstaat wel goed bewaakt worden. Dit levert een praktisch dilemma op: hoeveel gezagsondermijnende denkbeelden en gedrag moet het gezag in een open samenleving verdragen? Hoe stel je deze grens? En wie doet dat? Het is voor D66 essentieel dat denkbeelden vrijgelaten worden. En gezagsondermijnd gedrag mag pas worden aangepakt als er geweld gebruikt wordt." – p18

"Maar waar trek je de grens? Waar houdt de vrijheid voor mensen om onderling hun zaken te regelen op en waar begint de autoriteit van de staat? Hiervoor bestaat geen blauwdruk en deze vraag moet voortdurend weer bediscussieerd worden. Wat D66 betreft moet staatsinterventie beargumenteerd worden, niet het uitblijven hiervan." – p21

"De grens wordt pas bereikt als iemand anders reële schade ondervindt van ander-mans gedrag." – p21

"Een heldere afbakening van en controle op bevoegdheden van de overheid zijn essentieel om te kunnen vertrouwen op de eigen kracht van mensen." – p26

Duidelijke stellingen en met wat getouwtrek kunnen we

daar wel uitkomen. In het hoofdstuk 'Mensen Onderling' worden grenzen niet expliciet benoemd. Eigenlijk worden er alleen vrijheden beargumenteerd. Dit is een schimmig gebied. Op het moment zien we in Nederland voornamelijk ondemocratische, niet controleerbare instellingen opereren (lobbygroepen, organisaties, verenigingen, bewegingen, bonden, clubs, stichtingen, etc.), die op slinkse wijze hun invloed in het politieke domein meer en meer aanwenden, waardoor er nieuwe achterkamers gecreëerd worden. Ik vertrouw op de eigen kracht van mensen, maar voorbeelden uit het verleden laten zien, dat in ondoorzichtig groepsverband opererende mensen dit vertrouwen regelmatig beschaamd hebben⁴; wanneer we over 'mensen onderling' spreken biedt het traditionele liberalisme te weinig handvatten. Er bestaat een aanvulling op die vrijheden, een woord: Ubuntu⁵. Dit laatste punt draag ik graag aan als een overdenking voor de ingeslagen weg. Ubuntu heeft een plaats in de voetnoten van de uitwerking van de programatische verdieping en vernieuwing van het gedachtegoed van D66.

Noten

1. Mondriaan, van Mierlo, Dittrich, Erasmus, Waterlandstichting, Kenniscentrum D66, de discussiesite Plein 66, Terlouw, Ferguson, von Hayek, Locke, Rawls, Mill, Glastra van Loon, Surowiecki, Habermas, Butler, van Gunsteren, Putnam, Smith, Ricardo, Brecht, Rinnooy Kan, Ankersmit, Mees, Pels

en Pascal passeren in de voetnoten de revue en met een referentie naar Plato wordt een link gelegd naar de bakermat van de democratie, hoewel het dan weer wel spijtig is dat Aristoteles – ik heb hem iets hoger zitten dan zijn leermeester – ontbreekt als Griekse grondlegger. Erasmus, Popper en Kant maken de boekenkast vol.

2. In alle werelddelen zijn er vrouwen en mannen opgestaan (in het heden en verleden) die met hun ideeën, gedichten en geschriften over vrijheid, democratie en sociale gerechtigheid velen tot inspiratie zijn geweest. Hun namen zouden minimaal in een voetnoot mogen voorkomen. Laat ik eens een willekeurige greep doen: Ayn Rand, Confucius, Kofi Anan, Hannah Arendt, Tahar Djaout, Deepak Chopra, Farag Fouda, Heberto Padilla, Nelson Mandela, Mahatma Gandhi, Virginia Postrel, Ken Saro-Wiwa, Noreena Hertz, Amartya Sen, Susan Sontag, Carlo Petrini, Muhammad Yunus...

3. Als zowel Nelson Mandela alsook Desmond Tutu willen uitleggen wat ubuntu is, lukt hen dat alleen door met voorbeelden te komen. Bill Clinton gebruikte de term om aan zijn gehoor uit te drukken waarom de samenleving belangrijk is, zonder verdere uitleg; er schijnen geen dogma's aan het gedachtegoed te kleven!

4. Adam Smith merkte op dat uit een samenscholing nooit iets goeds kon voortkomen voor het algemeen belang: "People of the same trade seldom meet together, even for merriment and diversion, but the conversation ends in a conspiracy against the public, or in some contrivance to raise prices."

5. Het woord is afkomstig uit het Bantu en wordt gerelateerd aan het gezegde: "umuntu ngumuntu ngabantu".

Sociale mobiliteit als lakmoesproef voor rechtvaardigheid

Door **Andreas Tirez**

(kernlid Liberales - België)

De kernidee van de tekst, namelijk dat men moet vertrouwen op de eigen kracht van mensen, zal vanuit Liberales-hoek niet gecontesteerd worden. In onze

mission statement

staat immers dat we "geloven in de kracht, de eigenheid en de zelf-

ontplooiing van de

mens om als ontvoogd individu zijn verantwoordelijkheid op te nemen in de samenleving." In de tekst van D66 wordt ingegaan op verschillende aspecten die voortvloeien uit deze kerngedachte. Volgens mij worden echter twee belangrijke zaken onvoldoende of niet behandeld: ten eerste wordt er geen bewijs aangedragen dat we wel degelijk kunnen vertrouwen op de kracht van mensen. Nochtans is dat net één van de grote breuklijnen met de christen-democratische en de socialistische ideologie: zij gaan ervan uit dat er een hele categorie mensen is die het niet zelf kan redden en dus hulp nodig heeft. Dit wantrouwen in de eigen kracht van mensen vormt de kiem van het paternalistische karakter van deze ideologieën. Met

andere woorden: het is geen algemeen maatschappelijk aanvaard idee om te vertrouwen op de eigen kracht van de mensen en dus behoeft deze stelling enig bewijs.

Een tweede punt van kritiek is het ontbreken van een test: hoe kunnen we nagaan of een maatschappij op een rechtvaardige manier georganiseerd is, ervan uitgaande dat het eerste punt klopt, namelijk dat we kunnen vertrouwen op de eigen kracht van mensen? Als we terecht een beroep doen op de verantwoordelijkheid van

onderwijsprestaties van vaders en zonen heeft in vergelijking met een ander land, dit eerste land sociaal mobieler en dus rechtvaardiger is. Een lagere correlatie betekent immers dat afkomst de sociale positie in mindere mate bepaalt, wat rechtvaardiger is. De mate van sociale mobiliteit vormt zo de ultieme test, de lakmoesproef, voor een rechtvaardige maatschappij.

Inkomensongelijkheid

Uit een recente studie* blijkt dat er effectief significante verschillen zijn in sociale

mobilititeit: de

correlatie

inzake onder-

wijsprestaties

ligt in Neder-

land een

vijfde hoger

dan in Denemarken, de beste leerling van de Europese klas.

Voor Vlaanderen is het verschil zelfs een derde. Ook in Finland ligt de correlatie lager

dan in Nederland en Vlaanderen. Merk op dat dit ook

een bewijs levert voor het eerste punt, namelijk dat

mensen wel degelijk hun eigen weg kunnen kiezen,

zelfs al komen ze uit een lagere sociaal-economische

klasse, op voorwaarde dat ze er de kans toe krijgen.

Meestal wordt sociale mobiliteit gemeten volgens de

mobilititeit in inkomensklassen. Meer en meer wordt echter

gekeken naar de onderwijsprestaties, aangezien deze het

inkomen en de sociaal-economische status zelf in toenemende mate bepalen. Sociale

mobilititeit kan op die manier ook gemeten worden door na

Vertrouwen op de eigen kracht van mensen wordt niet algemeen aanvaard; de stelling behoeft dus enig bewijs

mensen (omdat ze het kunnen), dan heeft dit als consequentie dat een 'gelukt' leven louter het gevolg is van de aangeboren talenten en van de eigen keuze om inspanningen te leveren. De correlatie tussen de sociaal-economische positie van het individu met zijn ouders mag dan enkel bepaald worden door het genetisch minimum (we veronderstellen daarbij dat de keuze om inspanningen te leveren willekeurig verdeeld is een aanname die ons inziens weinig aanvechtbaar is).

Dat genetisch minimum, namelijk de fysische overerving van eigenschappen, is in alle landen ter wereld hetzelfde, omdat het mechanisme van overerving overal hetzelfde is. Dat betekent dat als een land een gemiddeld lagere correlatie tussen bijvoorbeeld

te gaan in hoeverre onderwijsprestaties overgeërfd worden, wat bovenvermelde studie doet. En een hogere sociale mobiliteit hoeft niet negatief te zijn voor het algemene onderwijspeil (een dilemma dat achteraan de tekst wordt geopperd): Finland, dat een hogere sociale mobiliteit kent dan Vlaanderen en Nederland, presteert sterk op de internationale PISA-onderwijstesten van de OESO, net als Vlaan-

deren, trouwens. Inkomensongelijkheid hoeft op zich dus geen probleem te zijn, op voorwaarde

dat iedereen, ongeacht ras, geslacht of klasse de kans heeft om op te klimmen. Of, met andere woorden, indien er voldoende sociale mobiliteit is, dan is de maatschappij rechtvaardig, ook al zijn de inkomens ongelijk.

American dream

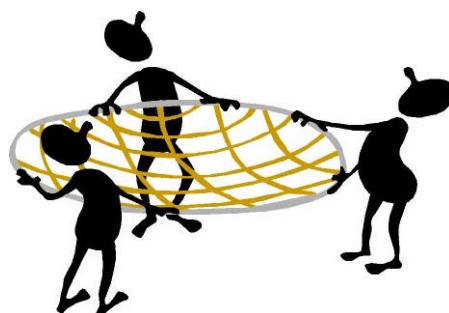
Als we Nederland vergelijken met andere landen, dan blijkt dat Nederland het op het vlak van sociale mobiliteit veel beter kan doen. Om een rechtvaardiger maatschappij te hebben, moeten we dus niet zozeer de stijgende inkomensongelijkheid bestrijden, als wel de sociale mobiliteit bevorderen. Dat betekent dat we elk kind een gelijke kans moeten geven om zijn talenten te kunnen ontwikkelen, ongeacht zijn of haar sociaal-economische status.

Toch een aantal bedenkingen. Ten eerste zijn samenlevingen met een grotere inkomensongelijkheid over het algemeen minder sociaal mobiel. *The*

American Dream is in dat opzicht redelijk fictief: hoewel in de VS veel meer mensen denken dat je er wel komt door gewoon hard te werken, is de sociale mobiliteit er een stuk lager dan in bijvoorbeeld in de Scandinavische landen. Het is ironisch te moeten vaststellen dat in datzelfde Amerika een negatief beeld leeft van de zogenaamde immobiele en starre Scandinavische landen. Als tweede bedenking

Een redelijke inkomensongelijkheid geeft de ruimte om een hardwerkend mens voor zijn extra inspanning te belonen

kan men opwerpen dat vanuit een ethisch standpunt de inkomensongelijkheid niet te groot mag zijn, ook al is er een grote sociale mobiliteit. Deze potentieel ideologische discussie blijkt echter geen voorwerp te hebben, omdat, zoals hierboven gesteld, de twee samengaan: een te grote

inkomensongelijkheid zorgt voor een te lage sociale mobiliteit en dus is deze te grote inkomensongelijkheid 'verkeerd'.

Rechtvaardig

Aan de andere kant: een zekere mate van inkomensongelijkheid kan ook de sociale mobiliteit verhogen: als er weinig of geen ongelijkheid is,

dan is er immers ook niets om naartoe te werken. Een redelijke inkomensongelijkheid, in combinatie met gelijke kansen, zorgt voor de ruimte die nodig is om een hardwerkend mens met talent ook te kunnen belonen. Als inkomensongelijkheid de sociale mobiliteit vergroot, dan is ze dus rechtvaardig. Hoe groot een rechtvaardige inkomensongelijkheid mag zijn, kan dus opgelost worden op basis van

de feitelijke gegevens.

Toch kan er bovenop deze empirische methode aan

de onderkant van de ongelijkheid een correctie naar boven nodig zijn: in een ontwikkeld land als Vlaanderen moet elk mens de mogelijkheid hebben om een menswaardig leven te leiden. Er moet dus sowieso een vangnet zijn voor de allerarmsten.

De laatste bedenking betreft het utopisch karakter van gelijke kansen: het is een einddoel waar we naar moeten streven, maar dat we nooit zullen bereiken. En zelfs als we perfecte gelijke kansen kunnen creëren, dan nog zal er een correlatie tussen ouders en kinderen zijn, omdat er nu eenmaal een effect van fysieke overerving blijft bestaan (het genetisch minimum). Dat mogen we niet ontkennen: de maakbaarheid is beperkt. Het mag ons echter niet beletten om extra energie te steken in gelijke kansen: als we kijken naar andere landen, dan zien we dat het in Nederland en Vlaanderen aanzienlijk beter kan

wat betreft de sociale mobiliteit. Nederland en Vlaanderen kunnen en moeten rechtvaardiger. Misschien wel de belangrijkste conclusie van het onderzoek naar sociale mobiliteit is dat de empirische gegevens de liberale, optimistische visie op de mens ondersteunen, die ook in de tekst van D66 duidelijk naar voren komt. De lage correlaties tussen het opleidingsniveau van ouders en kinderen in de Scandinavische landen tonen aan dat het blijkt te kloppen dat er talenten zitten in alle lagen van de bevolking. Het snoert de pessimisten de mond die stellen dat er met de kinderen van "sociale gevallen" toch niets aan te vangen is. Bovendien toont het aan dat investeren in gelijke kansen de rechtvaardigheid van een samenleving verhoogt.

Andreas Tirez is kernlid Liberales (www.liberales.be)
* Hertz, Tom; Jayasundera, Tamara; Piraino, Patrizio; Selcuk, Sibel; Smith, Nicole; and Verashchagina, Alina (2007) "The Inheritance of Educa-

tional Inequality: International Comparisons and Fifty-Year Trends," *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*: Vol. 7 : Iss. 2 (Advances), Article 10. Beschikbaar op: <http://www.bepress.com/bejeap/vol7/iss2/art10>

Waar blijven stadsdelen en bestuur?

Zoals u ziet is er ruimte genoeg voor bijdragen van en over de stadsdelen, terwijl ook mededelingen, verslagen en andere zaken van het bestuur welkom zijn.

De Olifant zou ook een rubriek Stadsdelen moeten bevatten - al was het maar om andere stadsdelen een idee te geven wat er elders gebeurt - of niet.

Redactie Olifant

Er is nog steeds ruimte voor nieuwe enthousiaste leden van de redactie van de Olifant. Om onze ambities waar te maken, hebben we steun nodig van zoveel mogelijk mensen die iets kunnen bijdragen.

Mensen die zich al eerder opgegeven hebben: doe het nog een keer. Door een computerstoring zijn we de namen en adressen kwijtgeraakt.

fverhagen@amerika.nl
thijs.baas@gmail.com

Volgens mij...

“Waarom ben ik lid van D66 geworden? Vanwege de politieke nuance: het opkomen voor individuele vrijheid, goed onderwijs voor iedereen, een sterke economie, maar ook duurzame vernieuwing. Een open blik op Europa en de wereld. Politiek die niet door angst geleid wordt, maar gericht is op vertrouwen in mensen. Juist daarom: D66.”

Wilt u ook lid worden?
Bezoek dan onze website
www.d66.nl/nieuwelingen
of stuur een mailtje aan
info@d66.nl

Zijn we wel een relevante partij?

Het gaat goed in de peilingen maar waaraan danken we dat nou eigenlijk? Kan het beklijven? We zullen toch echt de kiezers ervan moeten overtuigen dat we relevante oplossingen hebben voor echte problemen.

Door Tobias Dander

D66 doet het weer beter in de peilingen. Dagelijks mag de partij nieuwe leden inschrijven. Dat is goed nieuws, zonder meer. Het gaat zelfs zo goed dat onze partijbestuurders zich inmiddels grote zorgen maken over hoe zij voor de volgende gemeenteraadsverkiezingen voldoende talent kunnen werven en opleiden om de verwachte méér-dan-verdubbeling van de zetels op te vangen. Maar waar komt die winst in de peilingen eigenlijk vandaan en hoe duurzaam is hij? Dat zijn belangrijke vragen die we ons moeten stellen voordat we onze partij uit de gevarenzone mogen wanen.

Kleurloos kabinet

Ik vermoed – maar leg mijn vermoeden bij deze graag ter discussie op tafel – dat we een belangrijk deel van deze zo broodnodige opleving toch vooral te danken hebben aan een toch wel kleurloos en afwachtend kabinet, een bijna kamerbrede speurtocht van dit moment naar de redenen van het politieke bestaan in het algemeen en de politiek extreme stroming van de PVV

in het bijzonder.

Immers, zonder de provocaties van Geert Wilders en het daarop volgende zwijgen van de meeste andere politici zou onze partijleider Alexander Pechtold veel minder ruimte in de media hebben gekregen om te reageren zoals hij dat nu doet. En dat doet hij – zoals wij weten – bijzonder goed: kordaat, vastbesloten,

We zullen deze praktijken aan de kaak moeten blijven stellen, maar moeten ook met concrete oplossingen komen

scherp, kritisch en beschaafd. Dat is niet niks, zeker niet in deze tijden van hypes, overdrijvingen en optredens voor de 'Bühne'. Gelukkig blijken veel Nederlanders nog steeds behoefte te hebben aan een afgewogen en beschaafd oordeel. Aan een houding van 'brede blik' en 'eerst denken en dan roepen'. Daar komt de winst in de peilingen vermoedelijk vandaan.

Niet te vroeg juichen

We moeten echter niet de illusie hebben dat we er daarmee zijn. Dat we mogen verwachten dat de peilingen zo blijven als ze nu zijn en dat we daarmee bij de volgende verkiezingen zonder meer weer een rol

van betekenis kunnen gaan spelen. Een vraag die daarbij naar mijn mening doorslaggevend zal zijn, is of we de mensen in het land, de kiezers dus, ervan kunnen overtuigen dat wij werkende oplossingen hebben voor de echte problemen van deze tijd. Dat wij een relevante partij zijn, dus.

Rita's wikipediamodel

Welke zijn die echte problemen dan? Nou dat mag niet zo moeilijk zijn. Een beetje krantenlezer kan zo zijn of haar eigen lijstje opschrijven. Het maakt daarbij overigens wel een beetje uit welke krant men er op na houdt. Maar vooruit, hier volgt een lijstje: onderwijs, integratie, regelgeving, veiligheid, immigratie, files, zorg en ontwikkelingssamenwerking. De oplettende lezer ziet

uiteraard meteen dat dit niet zomaar een lijstje is, maar het lijstje waarvan Rita Verdonk alweer een paar maanden geleden nog beloofde dat ze ermee aan de slag zou gaan. De belofte was dat eenieder die dat wilde interactief zou kunnen bijdragen aan het nieuwe programma van haar nieuwe partij. Overigens was de website een paar dagen later alweer afgesloten vanwege diverse scheldpartijen en beledigingen, naar dat terzijde.

Het is natuurlijk zeer de vraag of er uit zo'n op zich innovatief wikipediamodel ook echt gedragen en werkende oplossingen naar voren kunnen komen. Zeker op dit soort

van toch niet echt eenvoudige thema's. Maar goed, ondertussen wekte Rita Verdonk wel een slagvaardige indruk. Een commentator van de *NRC* zei daar twee treffende dingen over. Het eerste was dat het in de politiek en in de media steeds meer over het *gebaar* lijkt te gaan, en niet zozeer de *inhoud*. Je zegt dat je iets vervelend vindt, dat je een misstand gaat aanpakken. Daar krijg je *credits* voor. Of

het er ooit van komt... dat zien we dan wel weer. Het tweede was dat deze bewegingen (Wilders en Verdonk) feitelijk losgezongen zijn van het politieke systeem. Ze nemen nauwelijks meer deel aan het parlementaire systeem, en als ze het doen dan is het vooral om de perfide eigenschappen van het systeem en de 'traditionele' spelers te benadrukken. Handig als je jezelf een *status aparte buiten het systeem* wilt toekennen. D66 kan en wil daar niet aan meedoen. Wij zullen deze praktijken aan de kaak moeten blijven stellen, maar moeten tegelijkertijd ook met concrete en werkende oplossingen voor echte problemen komen. Alleen op die manier valt het cynisme onder kiezers te stoppen en kan het vertrouwen terugkeren.

Landelijk programma

Aan ons landelijk programma kan het wat betreft niet liggen. Daar staan verstandige dingen in, ook al zou – bij wijze van *mid term review* – een aanscherping niet misstaan. Maar ondertussen is

onze mede daarvoor bedoelde permanente campagnecommissie vooral bezig met het (alweer, of nog steeds) definiëren van de sociaal-liberale beginselen en toert zij met een praatstuk door het land. Het vervelende van beginselen is dat zij veel tijd en energie vragen, vervolgens

Terwijl Pechtold terecht veel lof krijgt voor het aanpakken van Wilders, blijven andere D66 standpunten onderbelicht

een tijdje mooi klinken maar eigenlijk pas inhoud krijgen op het moment dat zij worden losgelaten op concrete problemen. Het komt mij voor dat het een geweldige kans en uitdaging is om voor de grote problemen van deze tijd sociaal-liberale standpunten te definiëren.

Relevante onderwerpen

Ik zou zeggen, laten we snel een begin maken met de acht eerder genoemde onderwerpen en laten we daar zelf milieu, klimaat, energie, wereldwijde uitputting van hulpbronnen (brandstoffen, mineralen, vissen, drinkwater), kenniseconomie en vrede en veiligheid aan toevoegen. Niet dat we dan helemaal volledig zijn, maar dan komen we wel een heel eind. Misschien moeten we zelfs wel onderwerpen prioriteren omdat we niet allen in één keer kunnen oppakken. En hoe gaan we dan die concrete oplossingen bedenken? Het is ongetwijfeld een hele klus, dus dat moet je niet met een handjevol mensen willen doen. Ik vermoed dat er veel

betrokken partijleden zijn die daar iets aan bij willen en kunnen dragen. Dit is ook meteen dé kans om weer een echte debatpartij te worden. Hoe kunnen die mensen een bijdrage leveren? Een manier zou zijn om dat met behulp van internet te doen. Een soort van Plein66, maar dan

specifiek gericht op genoemde thema's. Dit organiseren lijkt mij bij

uitstek een opdracht voor het landelijk bestuur. En laten we dat zoals het hoort wel in de juiste volgorde doen, dus eerst de analyse, en dan pas de oplossingen. Wanneer beginnen we?

Relevante presentatie

En dan moet me nog iets van het hart. Terwijl Alexander Pechtold terecht veel lof krijgt voor het aanpakken van Geert Wilders, blijven andere relevante standpunten van onze partij onderbelicht. Waarmee ik eigenlijk wil zeggen dat die standpunten – althans voor zover ik het kan overzien – *niet* in het nieuws komen. Misschien zijn ze er wel, maar ik hoor en zie ze niet. Ook dat lijkt me echt iets om aan te werken. Anders zijn we wel een leuke, gezellige en politiek-correcte club, maar niet echt een relevante partij die er toe doet. En reken maar dat kiezers dat doorhebben.

Tobias Dander is hoofdredacteur van het Buitenhof, het afdelingsblad van de Haagse afdeling van D66 en schreef dit artikel op persoonlijke titel.

C O N V O C A A T

Algemene Afdelingsvergadering D66 Amsterdam

Op donderdag 23 oktober a.s. vindt er een Algemene Afdelingsvergadering (AAV) van de afdeling Amsterdam plaats om 20:00 uur in café P96, Prinsengracht 96.

Hieronder vindt u de agenda.

We hopen velen van u te mogen begroeten.

Agenda:

1. Opening en mededelingen
2. Besluitenlijst AAV 11 juni 2008*
3. Kandidaatstelling en verkiezing algemene bestuursleden**
4. Bedanken Algemene bestuursleden Jelmer Alberts en Hans Kuypers
5. Benoemen projectbestuurslid Wiemer Renkema
6. Benoemen commissie Nieuw Afdelingsreglement***
7. Begroting 2009

-- pauze --

8. Gemeenteraadsfractie
9. Uitslag verkiezing bestuursleden
10. Lancering nieuwe website d66amsterdam.nl
11. Moties ten behoeve van Landelijk congres 8 november a.s. te Zwolle****
12. Rondvraag en sluiting

(*) Vanaf 8 oktober te downloaden via www.d66amsterdam.nl.

(**) Er zijn vacatures voor twee Algemene bestuursleden en één Projectbestuurslid. De volgende portefeuilles worden opnieuw ingevuld: Communicatie; Organisatie en Debat. Kandidaturen kunnen per mail worden ingediend bij de secretaris.

Deadline voor het indienen (mailen naar eduardjansen@hotmail.com) is maandag 20 oktober 18.00 uur.

Uitgebreide functieomschrijvingen worden opgenomen in de Amsterdammil die op 5 oktober verschijnt.

(***) Deze commissie zal per volgende AAV een advies uitbrengen over een nieuw Afdelingsreglement, dit omdat het huidige SHR Amsterdam zwaar verouderd is en bovendien niet aansluit op het vigerend Landelijk Reglement. Leden die zitting willen nemen in deze commissie worden van harte uitgenodigd hun kandidatuur op de AAV bekend te maken.

(****) Alle leden worden van harte uitgenodigd politieke moties in te dienen. Als de motie door de AAV wordt aangenomen wordt deze namens de afdeling ingediend op het Landelijk Congres.

Besluitenlijst AAV 11 juni 2008

Besluitenlijst AAV 20 maart 2008 -
De AAV stelt de besluitenlijst vast;

Jaarrekening 2007 -
De AAV stelt de besluitenlijst vast;
De AAV stelt de Jaarrekening 2007 vast.

Een alternatief voor de War on Sex

Project 1012 is in volle gang: de gemeente Amsterdam heeft ruim 100 ramen in het Wallengebied gekocht en deels omgebouwd tot modeatelier. Wethouder Asscher wil nu doorpakken en ook de prostitutieramen in het Singelgebied opkopen. Volgens D66 is het tijd voor een alternatief voor de 'war on sex'.

Door Ivar Manuel en Jan Paternotte

Een blanco cheque. Dat wilde wethouder Lodewijk Asscher afgelopen voorjaar om het project 1012 te kunnen uitvoeren (voor niet-ingewijden: de postcode van deze wijk). De enige tegenstand in de gemeenteraad kwam van D66 en werd door Asscher gekwalificeerd als 'ultraliberale dwaallichten die voor mensenhandel zijn'. Nu de stadsbestuurder wil doorpakken en ook het Singelgebied wil ontdoen van haar prostituties krijgt Asscher plotseling meer tegenstand. Terecht, want met het sluiten van ramen bestrijd je geen vrouwenhandel. Tijdens een expertmeeting van de gemeente bleek onlangs dat de grootste problemen zich voordoen in de escortsector en dat daarover bijna niets bekend is, laat staan dat er iets aan wordt gedaan. Ondertussen is totaal onbekend wat er gebeurd is met de vrouwen die vroeger op de Wallen stonden en nu geen raam meer hebben.

Het is tijd voor een praktisch alternatief voor Asscher's War

on Sex. Wat D66 betreft moet de Amsterdamse binnenstad geen museum worden, maar wel een opknopbeurt krijgen. En het belangrijkste: prostitutie moet niet worden weggedrukt, maar wel beter gecontroleerd.

Rotzooi op het Damrak

Het Damrak is momenteel één van de lelijkste straten van Amsterdam: vol met rotzooi, verblindende neonreclame en een bedwelmende fastfoodgeur. Jammer, want voor veel bezoekers van de stad is het Damrak de entree naar het centrum. Een grondige aanpak van de openbare ruimte en de functies in de op zichzelf fraaie gevelwand zou al een

wereld van verschil maken. Het Wallengebied is nu al een stuk mooier, maar ligt niet op de wandelroutes van de meeste mensen die 'Oud Amsterdam' willen zien. De prostitutieramen van de Wallen moeten geconcentreerd worden in twee kerngebieden, zonder pesterige modeateliers. Door verder een groot deel van de seksshops, coffeeshops en belwinkels te vervangen met een gevarieerd aanbod aan detailhandel worden de Wallen weer leuk voor wie Oud Amsterdam wil zien: monumentale panden langs de 17^e eeuwse grachten – met een stout Amsterdams sausje. Dat raamprostitutie daarbij hoort, vindt niet alleen D66. Uit een onderzoek bleek dat zeventig procent van de Amsterdammers raamprostitutie wil behouden. Zaak is om er verstandig en pragmatisch mee om te gaan: raamprostitutie domweg verbieden of wegdrukken werkt niet. Dat zeggen ook de experts. Wat moet er dan wel gebeuren? Allereerst moet

serieus overwogen worden om de leeftijdsgrens voor prostituties te verhogen naar 21 jaar. De meeste vrouwen op de Wallen en in de escort beginnen rond hun 18de. Eerder dus dan veel andere meisjes beginnen met werken of studeren. Voor de Oost-Europese vrouwen is de reden daarvoor simpel en triest: de familie en zichzelf hebben het geld hard nodig. Zij verlaten daardoor al heel jong het eigen dorp. Korte tijd later staan ze hier achter het raam, in een bordeel of in de escort. Door de leeftijdsgrens op 21 jaar te leggen krijgen deze meisjes de kans om iets vol-

wassener te worden, maken zij misschien eerst nog een opleiding af of doen ander

werk waardoor zij bewuster de keus voor prostitutie kunnen maken.

Stap twee is meer controle. Ondanks de harde woorden van wethouder Asscher neemt de Amsterdamse recherche

zelden de moeite om escort-bedrijven en bordelen écht te controleren. Weliswaar wordt driftig onderzoek gedaan naar witwaspraktijken, maar ondertussen worden in de krant escortvrouwen voor bodemprijzen aangeboden. Een simpel rekensommetje leert dat voor een redelijk salaris en gewone onkosten een uurtje escort niet voor minder dan 125 Euro kan worden aangeboden. Toch gebeurt dat in Amsterdam, soms voor slechts 70 of 80 Euro per uur. De eerste stap zou moeten zijn om al die bedrijven een bezoekje te brengen.

Tenslotte moet de vrede

daarom een convenant met alle goedwillende raamexploitanten, en garanderen wij samenwerking bij het bestrijden van vrouwenhandel en andere misstanden. Het kaf wordt van het koren gescheiden. Zodra de ondernemers op de Wallen weten dat de gemeente hen niet langer koste wat kost weg wil werken, kan de samenwerking leiden tot een informatiestroom die het werk van de politie veel gemakkelijker maakt.

De huidige aanpak van het Amsterdamse stadsbestuur gooit raamverhuurders op

één hoop met pooiers, witwassers en vrouwenhandelaren. De gemeente drukt daar vervolgens

Uit onderzoek bleek dat zeventig procent van alle Amsterdammers de raamprostitutie wil behouden

getekend worden met de ondernemers op de Wallen. Door de *war on sex* is het onderlinge wantrouwen groot, de raamexploitanten vrezen voor hun positie. Wat D66 betreft sluit de gemeente

het stempel crimineel dan wel 'criminogeen' op. Dat is geen basis voor samenwerking en roept weerstanden op die de gewenste ontwikkeling belemmeren. Beleid dat moraliseert en stigmatiseert past niet bij Amsterdam. En prostitutie, noch de misstanden in de prostitutie, verdwijnen door de ramen te sluiten. Daarom moet Amsterdam met realisme en open vizier het project 1012 ter hand nemen. Zodat we de positie van de vrouwen echt kunnen verbeteren en waarborgen. Of om met Barack Obama te spreken *Sex we can believe in*.

Uit de gemeenteraad

Algemene Beschouwingen 2009

Hoofdpunten betoog Ivar Manuel (kijk voor het gehele betoog op de site van D66 amsterdam)

Voorzitter, de bestuurlijke hoofdlijnen in deze begroting lijken wel een copy-paste verhaal. Opnieuw een opsomming van alle goede voornemens op het gebied van

- armoedebestrijding
- kinderen eerst
- veiligheid
- luchtkwaliteit
- Amsterdam topstad
- sociale cohesie.

Zijn er inmiddels ook échte resultaten geboekt, resultaten waar dit college straks bij de verkiezingen op kan bogen? Waarmee het naar de Amsterdammers kan gaan en kan zeggen: “Kijk, hiermee bent u beter af dan vier jaar geleden”.

Ik waag het te betwijfelen, voorzitter. Armoedebestrijding?

De tweedeling in deze stad neemt alleen maar toe, blijkt steeds opnieuw. Kinderen eerst dan?

De ene school is nog slechter dan de andere als we de inspectie mogen geloven. Bij de jeugdzorg is het een volslagen chaos. Of in de woorden van het college, het bureau jeugdzorg zal weer “op de juiste koers gebracht” moeten worden.

Veiligheid dan misschien?

De politie heeft geen tijd, geen capaciteit, teveel stagiaires, te weinig agenten, om escortbureaus te controleren; terwijl we wéten dat daar meisjes van 17, 18 jaar voor bodem-

prijzen verhandeld worden. Die tijd en capaciteit schijnen er overigens wél altijd te zijn als er preventief gefouilleerd wordt of als bezoekers van dancefeesten gecontroleerd worden.

En voorzitter, als we dan naar de prestatie indicatoren kijken dan zet dat beeld van geen of weinig resultaat zich voort. En er zijn trouwens ook nog steeds 13 indicatoren waarvoor niet eens gegevens beschikbaar zijn. Ik denk, en ik vind dat persoonlijk spijtig, dat dit college niet heeft gebracht wat velen ervan verwachten. Het is een herhaling van zetten geworden.

Mentaliteitsverandering

Terwijl dat helemaal niet nodig is. Want juist in dat omvangrijke ambtenarenapparaat zitten getalenteerde mensen met hart voor de stad, met een visie op de toekomst. Mensen met lef en karakter. Ambtenaren van deze stad die staan te popelen om ideeën uit te werken en plannen om te zetten in tastbaar resultaat. Voorzitter, maar dan zal dit college, dan zullen deze wethouders, hun zinnen moeten verzetten en los moeten komen van hun fascinaties en frustraties.

Het is een illusie om te denken dat met de introductie van een dorpsmentaliteit stadsproblemen aangepakt kunnen worden.

De stadsmens is bewust geen dorping en zal bij een voortgaande inperking van zijn vrijheden, het binnendringen van de moraliserende overheid in zijn privéleven, uiteindelijk eieren voor zijn geld kiezen en deze stad verlaten. En zij die het eerst gaan zijn de creatieve geesten, de vernieuwers, de

mensen die overal ter wereld terecht kunnen en bepalend kunnen zijn voor de ontwikkeling van Amsterdam tot metropool. De kunst is om als overheid de problemen aan te pakken waar ze zich voordoen, zonder korset van regels. Afdwongen solidariteit is geen solidariteit.

Welgemeende adviezen

Laat ik besluiten met een paar welgemeende adviezen. Wethouder Asscher, laat u niet teveel meeslepen door Els Iping, blijf knokken voor Amsterdam Topstad.

Wethouder Gehrels, complimenten, extra geld voor kunst en cultuur en een forse ambitie om Amsterdam als sportstad op de kaart te zetten. Jammer dat u de stad zoveel geld kost met uw afvalenergiecentrale.

Wethouder Ossel, kijkt u nog eens goed naar die havenvisie. Die is toch wel letterlijk erg bekrompen en getuigt nou ook niet echt van visie.

Wethouder Herrema, al die wijksteunpuntjes, autopesterijtjes en krachtige prachtige probleemwijkplannen leiden u af van waar het werkelijk om draait; zorg dat de NZ-lijn gaat rijden en de stad blijft staan.

En ten slotte: Burgemeester, alle gesubsidieerde buurtbarbecue's en compenserende projecten kunnen niet verhullen dat de politie machteloos staat in het effectief aanpakken van de probleemjeugd. Zorg nou eens dat zij de instrumenten krijgen om echt iets te kunnen doen.

Voorzitter, die Topstad, die metropool dat kan nog best gaan lukken, maar het is geen Staat van de Stad, het is een State of Mind.

Uit de gemeenteraad

Speech Petra Hoogerwerf, uitgesproken bij het debat JD en Stichting Spreeksteen Amsterdam – 28 september 2008

Staat de vrijheid van meningsuiting onder druk? Ik denk het wel. Ik zal vandaag enkele voorbeelden geven.

De lesbrief

Het College van deze stad liet een lesbrief schrijven voor Amsterdamse leerlingen over de vrijheid van meningsuiting. Met een deel van de inhoud van de lesbrief waren wij het fundamenteel oneens. Een lesbrief over de vrijheid van meningsuiting en de multiculturele samenleving vonden wij op zich een goed idee. Zo'n brief kan er namelijk aan bijdragen dat kinderen het belang van democratie begrijpen. Dat zij leren meningsverschillen met woorden uit te vechten. En dat iemand ze vertelt dat terechte en onterechte kritiek nu eenmaal onderdeel uitmaken van een vrije samenleving. Waar mensen mogen zeggen wat zij willen. Daar moeten wij allemaal mee leren omgaan.

De overheid moet objectieve informatie verstrekken, zeker als het kinderen betreft. Met uitspraken in het laatste hoofdstuk van de brief, die gaan over politici die uitspraken doen over de islam werd echter gesuggereerd dat meningen van bepaalde politici verkeerd zijn: "Helaas zijn er politici die denken dat ze populairder worden door heel negatief te zijn over bepaalde groepen mensen. Zij denken dat je alles moeten kunnen zeggen, ook als het kwetsend kan zijn. Maar dat maakt het er in Nederland niet

prettiger op. Want voor je het weet hitsen ze de een tegen de ander op." De suggestie wordt opgeroepen dat bepaalde ideeën zonder debat en discussie verworpen moeten worden. Is dat echt de manier waarop we het fundamentele recht op vrijheid van meningsuiting moeten benaderen? D66 denkt van niet. Ook was er een cartoon te zien waarop een jonge moslim door een stel blanke en kennelijk agressieve "Hollanders" uitgescholden en bedreigd wordt. Dat roept precies het stereotiepe beeld op dat een open debat onmogelijk maakt.

In de lesbrief werden moslimjongeren neergezet als slachtoffers, in plaats van hen te leren weerbaar te zijn, te leren nadenken en een eigen mening te vormen. De lesbrief suggereerde dat sommige politieke meningen geïsoleerd moeten worden. Wat D66 betreft geven we juist aan jongeren mee dat fundamentele meningsverschillen thuishoren in Nederland en via het debat besproken moeten worden. En als je je beledigd voelt, dan is er nog altijd de rechtsstaat die waarborgen heeft geschapen om daartegenin het geweer te komen.

Voltaire zei ooit: 'Ik kan walgen van wat u verkondigt, maar ik zal tot mijn laatste snik uw recht verdedigen het te zeggen.' Dat had wat D66 betreft ook de kern moeten zijn van de lesbrief die gaat over het fundamentele recht op vrijheid van meningsuiting en moeilijk bespreekbare onderwerpen in onze gevarieerde samenleving.

Hoe krampachtig en onnavolgbaar het College vervolgens omging met de kritiek van D66 en andere partijen toonde aan dat ze weinig begreep van de fun-

damentele waarde van de vrijheid van meningsuiting. Dat ze niet inzag dat de overheid deze waarde moet beschermen, koesteren. Dat moeten we kinderen leren! Leer kinderen wat democratie is. Leer kinderen wat de grondwet inhoudt. Leer kinderen debatteren met woorden en niet met hun knuisten. Soms lijkt het wel dat juist linkse partijen willen marchanderen met deze rechten in hun worsteling om de multiculturele samenleving maakbaar te maken. Bang om allochtone kiezers tegen het hoofd te stoten?

Omgekeerde wereld

Tegenwoordig lijkt angst de reden om zaken weg te halen of maar niet op te hangen. Voorkomen lijkt het adagium te worden. Dat staat haaks op het doel van kunst. Kunst moet prikkelen, raken, tot nadenken aanzetten, het debat voeden. Neem nou de **kunstgalerie Masters** in De Pijp die op last van de politie een foto van een **naakte man** moest weghalen. Neem nou het Haags gemeentemuseum dat liever de foto's van Hera niet ophing. De omgekeerde wereld! En dan de Haagse moraliteit: minister Donner die uitspraken doet over Madonna, die de wet op de godslastering wil updaten. D66 wilde deze wet toen intrekken. Het is zorgelijk als kunstenaars zich gaan inhouden. Juist kunstenaars moeten de grenzen kunnen opzoeken en oprekken. Al in de jaren zestig gingen kunstenaars in tegen de dogma's van de kerk, en tegen het Koninklijk huis. Denk bijvoorbeeld aan de satirische cabaretgroep Lurelei. Er was politie in de zaal, maar men ging wel door. Ik ben bang dat

Uit de gemeenteraad

kunstenaars tegenwoordig voorzichtig worden. Dat kan en mag niet. In een open samenleving moet je kunnen zeggen en denken wat je wilt. En je hebt het recht om daar over je beklag te doen, in een debat of bij de rechter. Moeten kunstenaars bang zijn om anderen te kwetsen? Daar gaat de afzender niet over. De ontvanger van een boodschap of kunstfragment bepaalt of hij gekwetst wordt. En die kan er altijd nog voor kiezen om de televisie op een andere zender te zetten als de boodschap niet bevalt. Ik geloof in de kracht van het individu. Kinderen moeten op school de breedte van de wereld leren: dat er verschillende religies zijn. Dat er verschillende politieke stromingen zijn. Wat democratie is. Hoe ons rechtssysteem werkt. Wat kunst kan betekenen voor de samenleving. Scholen zouden niet

censurerend moeten werken maar kinderen de verschillende kanten van de samenleving laten zien. Heel jammer dat sommige christelijke en islamitische scholen kinderen niet meenemen naar Rijksmuseum omdat daar naakt zou hangen! Daarmee is de kunsteducatie failliet, want cultuur-educatie is er nou juist om kinderen een bredere blik op de wereld te geven dan zij misschien van huis uit mee krijgen.

Leer kinderen hun wereld te verbreden. Laat ze zien wat er allemaal is. Zodat, als het kind groot is, hij of zij zelf kan kiezen wat hij gaat stemmen, lezen, geloven. En leer kinderen bovendien dat de vrijheid van meningsuiting een groot goed is van onze open samenleving.

De fractie van D66

Ivar Manuel
Petra Hoogerwerf

Duo-raadsleden
Jan Paternotte
Hans Korff
Marcia Appels

Medewerkers
Alexander Scholtes
Michelle van Gastel

Fractiesecretariaat
Kamer 2239, Amstel 1
1011 PN Amsterdam
tel: 020-552 3480
fax: 020-552 3158

E-mail:
D66@raad.amsterdam.nl

Waterschapsverkiezingen

Van 13 tot 25 november vinden in het hele land waterschapsverkiezingen plaats. Ook in het gebied van Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht. Waaronder Amsterdam (grotendeels) valt. *Water Natuurlijk* is opgericht om mee te kunnen doen met de waterschapsverkiezingen. Water Natuurlijk staat voor natuurlijk waterbeheer en de beleefbaarheid van het landschap.

Water Natuurlijk is de groene waterschapspartij met hart voor blauw en wordt gesteund door een groot aantal organisaties op het vlak van natuur, landschap en recreatie. Op www.waternatuurlijk.nl kunt u lezen welke organisaties dat op dit moment landelijk zijn. Voorts kunt u daar de nodige achtergrond informatie vinden waaronder een artikel van de hand van ons aller Jan Terlouw.

D66 doet niet mee aan de verkiezingen omdat zij zich kan vinden in de uitgangspunten van *Water Natuurlijk*. Dit komt ook tot uiting op de kandidatenlijst waarop D66 goed is vertegenwoordigd. Voor de komende campagne zoekt *Water Natuurlijk* vrijwilligers, u kunt zich aanmelden [via dit emailadres](#).

Hollands glorie: leve de sorrycultuur!

Begrippen als “poldermodel”, “gedoogbeleid” en “sorrycultuur” worden meestal gezien als nare en negatieve Haagsche verschijnselen. Hoe onterecht! Het zijn juist Hollandse bestuurlijke begrippen die haast niet te vertalen zijn in andere talen. Echte Hollanders moeten er dus juist trots op zijn. Weten we eigenlijk wel wat we precies met de “sorrycultuur” bedoelen?

Door Olivier Morot

Begin september, toen de komkommertijd nog niet helemaal voorbij was, raakten twee ministers weer in opspraak. Minister Cramer (VROM) wilde niet ingaan op vragen over groene stroom, omdat dit niet haar *pakkie an* was. Minister van Defensie Van Middelkoop was blij dat hij vroeger op wettige wijze de dienstplicht ontweken had. Daarnaast had hij ook niets met gezag. Ironisch genoeg zei hij in hetzelfde artikel over de Tweede Kamer: “Dat is een gekend ritueel. Je biedt je excuses aan, je krijgt wat kritiek, en dan is het goed.” Zo geschiedde... en beide ministers kwamen ermee weg.

Indekkeuh!

Achter de sorrycultuur schuilt namelijk een spel tussen de minister en zijn topambtenaren. Sommige ministers nemen hun verantwoordelijkheid en willen alles weten wat zich binnen hun departement afspeelt. In zo'n geval zullen topambtenaren er meestal voor kiezen om alle informatie aan hun minister door te sturen. Door de beslissingen aan de minister over te laten vermijden ze immers ook elke vorm van risico. Mocht het misgaan, kunnen de topambtenaren niet de schuld krijgen

van het verstrekken van onvolledige informatie. Toch willen sommige ministers juist niet van alles op de hoogte zijn, zodat ze de schuld kunnen afschuiven op het ambtelijk apparaat. In dat geval zullen topambtenaren er meestal voor kiezen om hun minister (formeel) informatie te onthouden. Er ontstaan dan ongenummerde stukken die nergens worden gearchiveerd. Informeel is de minister wel degelijk op de hoogte, maar omdat het gaat om een grijs circuit is dit niet aan te tonen. Uiteraard dekken ook topambtenaren zich in: ze houden dagboeken en dossiers bij, voor het geval. Op die manier voorkomen ze dat de minister de schuld vervolgens op hun afschuift. Feitelijk zijn ministers en ambtenaren van elkaar afhankelijk om de schuldvraag te ontwijken. Dat dit soort praktijken het wederzijds vertrouwen tussen minister en ambtelijke top niet ten goede komt mag wel duidelijk zijn. De indekcultuur kan zo ver gaan dat ambtenaren de meest pietluttige dingen vastleggen. Zo bezien is de sorrycultuur feitelijk een uiting van de enorme indekcultuur binnen de overheid. Die is weer het gevolg van het zoeken naar zwarte piet en het wederzijds afschuiven van de schuldvraag tussen minis-

ters en topambtenaren. PvdA-ers vertrouwen hun ambtenaren het minst.

Sterk toegenomen

Hoe is deze indekcultuur ontstaan? Uit interviews met diverse voormalige bewindslieden en top-ambtenaren blijkt dat dit wederzijdse wantrouwen voornamelijk onder minister-president Kok aanzienlijk toegenomen is, met name sinds de Bijlmer-enquête. Het vertrouwen in de “dekking” (de politieke loyaliteit van de ministers aan hun ambtenaren) is vanaf toen afgenomen. Veel topambtenaren geven aan dat de partijcultuur een belangrijke factor is geweest in het verslechteren van het politiek-

ambtelijk klimaat. Met name de PvdA-bewindslieden zouden wantrouwend zijn. Maar in algemenere zin hebben vooral de media afgelopen decennium en de Tweede Kamer in de nasleep daarvan deze verslechtering veroorzaakt. Te snel wordt nu een schuldvraag gesteld, waardoor een minister die zijn verantwoordelijkheden neemt bijna automatisch moet aftreden. De enige manier voor een minister om aan de schuldvraag te ontkomen is om dan beroep te doen op

onwetendheid en onschuld: "Sorry, ik wist het niet en ben daarom niet verwijtbaar!" Zo bezien zijn de gevallen van Cramer en van Middeldorp geen goede voorbeelden van de sorrycultuur. In beide gevallen gaat het om ministers die ongelukkige woorden hebben gebruikt en gedwongen worden om die terug te nemen. Eigenlijk is het waanzin dat politici op basis daarvan hun aftreden eisen. Het is weer typisch een geval van media die een rel veroorzaken en politici die erachter aan hollen. En kiezers associëren dit met de Haagse sorrycultuur, en dat is onterecht!

Verdonk: de sorry-koningin

Een veel interessanter persoon als voorwerp van studie in het kader van de sorrycultuur is voormalig minister Verdonk. Is er een andere minister die zo vaak in opspraak kwam en zo vaak excuses moest bieden? De kundigheid waarmee Verdonk sorry weet te zeggen ga ik aan de hand van twee affaires aantonen. Allereerst de Congo-affaire die in december 2005 losbarstte. Minister Verdonk bleek de Tweede Kamer onjuist geïnformeerd te hebben over Congolese uitgeprocedeerde asielzoekers. Onder Verdonks verantwoordelijkheid werd aan Congolese autoriteiten informatie verstrekt over de asielzoekers, wat levensgevaarlijk was voor de teruggekeerde asielzoekers. Verdonk ontkende hardnekkig, tot dat niet meer mogelijk was. En hocus focus: na het aanbieden van excuses aan de Kamer, faalde

de motie van wantrouwen. Een tweede klassieker was de uitzetting van Iraanse homo's. In maart 2006 kwam minister Verdonk in opspraak omdat ze had aangekondigd door zullen te gaan met het uitzetten van homoseksuele vluchtelingen naar Iran. "Wie in Iran homo is hoeft er niet bang voor te zijn dat alleen het enkele feit dat iemand homo is, voor de Iraanse autoriteiten reden is tot uitvoeren van de doodstraf", had ze aangekondigd. Dat was wel een gewaagde uitspraak, aangezien in juli 2005 twee door Nederland uitgezette homo's in Iran tot de doodstraf waren veroordeeld en publiekelijk werden opgehangen. Uiteindelijk dwong een meerderheid van de Tweede Kamer Verdonk tot een tijdelijke stop van de uitzetting. Maar dat zij ronduit in de Tweede Kamer aangekondigd had dat homo's geen gevaar liepen in Iran, terwijl iedereen wist dat daar op zijn zachtst gezegd een groot vraagteken achter gezet kon worden, leidde niet tot het vertrek van de minister. Andere beruchte affaires waren de Syrië-affaire waarbij ze de Kamer niet volledig informeerde en de gegevens van 181 ex-asielzoekers aan de Syrische autoriteiten bleek te hebben verstrekt. De motie van wantrouwen haalde het wederom niet. Vervolgens was er ook de zaak met Taida Pasic en uiteraard die met Hirsi Ali.

Bewuste leugens?

Informeerde Verdonk telkens de Kamer verkeerd omdat ze zelf slecht voorgelicht werd

door haar ambtenaren, of was ze simpelweg bewust aan het liegen? Belangrijk is dat we ons realiseren dat Verdonk als nieuweling opeens minister werd. Zo vond in 2005 een bewindspersonenoverleg plaats. Dat ging o.a. over het rapport van de Algemene Rekenkamer, waarin het functioneren van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) sterk werd bekritiseerd. Uit haar reacties bleek ze inhoudelijk helemaal niet op de hoogte te zijn. Een van de aanwezigen: "Ik kreeg de indruk dat haar relatie met het ambtelijk apparaat niet goed was. Ze werd niet bijgestaan. Ze zonk weg. Haar relatie met Donner was tot een nulpunt gedaald en in de uitvoering van haar beleid ging het steeds meer haperen."

Je kunt je dus afvragen of Verdonk wel een goede verhouding had met haar ambtenaren. Werd ze wel volledig geïnformeerd? Het antwoord op deze vraag zal waarschijnlijk ook meer duidelijkheid bieden op een andere vraag: heeft Verdonk bewust gelogen in de Tweede Kamer? We zullen het pas weten als er ooit een gedegen biografie over Verdonk verschijnt. Feit is dat Verdonk onlangs wederom, als Kamerlid, haar excuses moest aanbieden omdat ze zich vergist zou hebben in haar verleden als lid van de PSP. Een politicus die zoveel affaires en moties van afkeuring wist te overleven verdient hoe dan ook de titel sorry-koningin!

Smoelenboek: medewerkers aan dit nummer

Voor wie wel namen hoort maar soms moeite heeft die te koppelen aan gezichten, hier een overzicht van de medewerkers aan dit nummer van de Olifant

Sjaak Scheele is lid van de afdeling Amsterdam en secretaris van het Platform Europa

Thijs Baas is hoofdredacteur van de Olifant

Olivier Morot is redacteur van de Olifant

Kenneth Donau is redacteur van de Olifant

Frans Verhagen is hoofdredacteur van amerika.nl en voorzitter van de PIVD

Jaap Stikkelbroeck is advocaat en redacteur van de Olifant

Eerdere nummers van de Olifant zijn gemakkelijk te bereiken op onderstaande adressen:

[Olifant februari/maart 2008 \(liberalisme, Groenman rapport, Engelse liberals, Obama/Clinton\)](#)

[Olifant mei/juni 2008 \(speciaal nummer over integratie, matching funds, defensie, van Mierlo\)](#)

[Olifant juli/augustus 2008 \(nieuw kiesstelsel, een nieuwe bonusregeling, afdeling Enschede, Pechtold en het liberalisme\)](#)

Volgende nummer februari 2009

